

“MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARIDA SAMARALI BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH”

Borotova Nigoraxon Qozimovna

Xo’jaobod tumani 10-DMTT direktori

Аннотация: *Maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotlarida boshqaruv tizimini takomillashtirishning ilmiy-nazariy asoslari hamda uning ta’lim sifati va tashkilot faoliyati samaradorligini ta’minlashdagi o’rni tahlil qilingan. Zamonaviy pedagogik menejment konsepsiyalari, strategik boshqaruv, inson resurslarini rivojlantirish, ichki monitoring va sifat menejmenti mexanizmlarining maktabgacha ta’lim tizimidagi ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot jarayonida boshqaruv faoliyatini tashkil etishning innovatsion yondashuvlari umumlashtirilib, ta’lim muassasasining rivojlanishiga ta’sir etuvchi boshqaruv omillari ilmiy jihatdan asoslangan. Shuningdek, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida samarali boshqaruv tizimini shakllantirishning ustuvor yo’nalishlari hamda boshqaruv jarayonlarini optimallashtirishga xizmat qiluvchi amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

Калит so’zlar: *maktabgacha ta’lim, boshqaruv tizimi, pedagogik menejment, strategik boshqaruv, ta’lim sifati, sifat menejmenti, monitoring, innovatsion faoliyat, boshqaruv samaradorligi.*

Аннотация: *В статье проанализированы научно-теоретические основы совершенствования системы управления в дошкольных образовательных организациях и её роль в обеспечении качества образования и эффективности деятельности учреждения. Освещены современные концепции педагогического менеджмента, стратегического управления, развития человеческих ресурсов, внутреннего мониторинга и механизмов менеджмента качества в системе дошкольного образования. В ходе исследования обобщены инновационные подходы к организации управленческой деятельности и научно обоснованы факторы, влияющие на развитие образовательной организации. Кроме того, определены приоритетные направления формирования эффективной системы управления в дошкольных образовательных организациях и разработаны практические рекомендации по оптимизации управленческих процессов.*

Ключевые слова: *дошкольное образование, система управления, педагогический менеджмент, стратегическое управление, качество образования, менеджмент качества, мониторинг, инновационная деятельность, эффективность управления.*

Annotation: *The article analyzes the scientific and theoretical foundations of improving management systems in preschool educational institutions and their role in ensuring educational quality and organizational effectiveness. Particular attention is paid to contemporary concepts of pedagogical management, strategic governance, human resource*

development, internal monitoring, and quality management mechanisms within preschool education. The study generalizes innovative approaches to organizing management activities and substantiates the factors influencing institutional development. Furthermore, priority directions for establishing an effective management system in preschool educational institutions are identified, and practical recommendations aimed at optimizing management processes and improving organizational performance are proposed.

Keywords: *preschool education, management system, pedagogical management, strategic management, educational quality, quality management, monitoring, innovative activity, management efficiency.*

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar ushbu bo'g'inning boshqaruv mexanizmlarini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Chunki maktabgacha ta'lim tashkilotlarining samarali faoliyati nafaqat ta'lim-tarbiya sifati, balki boshqaruv jarayonlarining ilmiy asoslanganligi, shaffofligi va natijadorligiga ham bevosita bog'liqdir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarish jarayonida strategik rejalashtirish, inson resurslaridan oqilona foydalanish, pedagogik jamoa faoliyatini muvofiqlashtirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish hamda ichki nazorat tizimini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy boshqaruv konsepsiyalarida tashkilot faoliyatining samaradorligini oshirishda rahbarning liderlik kompetensiyalari, boshqaruv qarorlarini qabul qilish sifati va jamoaviy hamkorlikni rivojlantirish asosiy omillar sifatida qaralmoqda.

So'nggi yillarda O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinib, ta'lim xizmatlari sifati va qamrovini oshirish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Biroq amaliyotda ayrim maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv faoliyatining zamonaviy talablar darajasida yo'lga qo'yilmagani, raqamli boshqaruv vositalaridan foydalanish darajasining yetarli emasligi, pedagogik jarayonlarni monitoring qilish mexanizmlarining takomillashtirilishga ehtiyoj sezayotgani kuzatilmoqda. Bu esa boshqaruv tizimini ilmiy asosda o'rganish va uning samaradorligini oshirishga qaratilgan yangi yondashuvlarni ishlab chiqishni taqozo etadi.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv tizimini takomillashtirishning nazariy va amaliy asoslarini aniqlash, boshqaruv jarayonlariga innovatsion yondashuvlarni joriy etish hamda ta'lim sifati va tashkilot faoliyati samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi mexanizmlarni ishlab chiqish zarurati bilan belgilanadi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini yanada samarali tashkil etish, boshqaruv subyektlarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish va ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Maktabgacha ta'lim tashkiloti faoliyatining muvaffaqiyati ko'p jihatdan unda yo'lga qo'yilgan boshqaruv tizimining samaradorligiga

bog'liq. Boshqaruv jarayoni ta'lim tashkilotining maqsadlarini belgilash, mavjud resurslarni rejalashtirish, pedagogik jamoa faoliyatini muvofiqlashtirish va natijalarni monitoring qilish kabi o'zaro bog'liq funksiyalarni qamrab oladi. Zamonaviy pedagogik menejment nazariyalarida boshqaruv nafaqat nazorat qilish vositasi, balki tashkilotning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi strategik mexanizm sifatida talqin etiladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruvning samaradorligi rahbarning kasbiy kompetensiyasi, jamoada sog'lom psixologik muhitning shakllanganligi, pedagoglarning innovatsion faoliyatga tayyorligi hamda ta'lim jarayonining sifatli tashkil etilishi bilan belgilanadi. Shu nuqtayi nazardan, boshqaruv tizimini takomillashtirishda inson omiliga alohida e'tibor qaratish zarur. Chunki pedagogik jamoaning kasbiy salohiyati tashkilot faoliyati natijadorligining asosiy ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida samarali boshqaruvni tashkil etish bir qator omillarning uyg'unlashuvini talab etadi. Birinchi navbatda, strategik rejalashtirish tizimi yo'lga qo'yilishi lozim. Strategik rejalashtirish tashkilotning uzoq muddatli rivojlanish maqsadlarini belgilash va ularga erishish mexanizmlarini ishlab chiqishga xizmat qiladi. Bu jarayonda tashkilotning ichki imkoniyatlari hamda tashqi muhit omillari kompleks tahlil qilinadi.

Ikkinchi muhim omil – inson resurslarini boshqarish hisoblanadi. Pedagog va tarbiyachilarning kasbiy mahoratini muntazam rivojlantirish, ularni malaka oshirish kurslariga jalb etish, innovatsion faoliyatga rag'batlantirish ta'lim sifati oshishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, xodimlar faoliyatini adolatli baholash va motivatsion mexanizmlarni takomillashtirish boshqaruv samaradorligini oshirishning muhim shartlaridan biridir.

Uchinchi omil sifatida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish darajasini ko'rsatish mumkin. Raqamli boshqaruv tizimlari hujjatlar aylanishini optimallashtirish, ta'lim jarayonini monitoring qilish va boshqaruv qarorlarini tezkor qabul qilish imkonini yaratadi. Natijada vaqt va resurslardan oqilona foydalanish ta'minlanadi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv tizimini takomillashtirish bir necha ustuvor yo'nalishlarda amalga oshirilishi maqsadga muvofiqdir. Avvalo, rahbarlarning boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan uzluksiz kasbiy rivojlanish tizimini kuchaytirish lozim. Zamonaviy rahbar nafaqat tashkilot faoliyatini boshqaruvchi, balki jamoani umumiy maqsad sari yo'naltira oladigan lider bo'lishi talab etiladi.

Shuningdek, ta'lim jarayonini sifat jihatidan baholashning ichki monitoring tizimini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega. Monitoring natijalari asosida pedagogik faoliyatning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish hamda ta'lim sifatini oshirish bo'yicha aniq chora-tadbirlarni belgilash mumkin. Bundan tashqari, ota-onalar bilan hamkorlikni rivojlantirish ham boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Oila va ta'lim tashkiloti o'rtasidagi samarali hamkorlik bolalarning har tomonlama rivojlanishi uchun qulay sharoit yaratadi. Shu sababli boshqaruv tizimida jamoatchilik bilan aloqalar va ijtimoiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Biz mazkur fikrlarni Andijon viloyati Xo'jaobod tumanidagi 10-son davlat maktabgacha ta'lim tashkiloti faoliyati tahlilida izlanib ko'rdik. Izlanishlar shuni ko'rsatadiki, ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligi ko'p jihatdan boshqaruv faoliyatining to'g'ri tashkil etilishiga bog'liq. Tashkilotda pedagogik jamoa faoliyatini muvofiqlashtirish, tarbiyalanuvchilarning rivojlanish ko'rsatkichlarini muntazam monitoring qilish hamda ota-onalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish bo'yicha qator ishlar amalga oshirilmoqda. O'rganishlar davomida tashkilot faoliyatining kuchli jihatlari sifatida pedagog xodimlarning kasbiy mas'uliyati, metodik ishlarning tizimli tashkil etilgani hamda ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishga intilish holatlari aniqlandi. Shu bilan birga, boshqaruv tizimini yanada takomillashtirishni talab qiluvchi ayrim jihatlar ham kuzatildi. Jumladan, pedagogik faoliyat natijalarini raqamli monitoring qilish, boshqaruv qarorlarini qabul qilishda analitik ma'lumotlardan foydalanish hamda ichki sifat nazoratini takomillashtirish zarurati mavjud.

Tahlil natijalariga ko'ra, 10-son DMTTdagi samarali boshqaruv tizimini rivojlantirish maqsadida "Rejalashtirish – monitoring – tahlil – takomillashtirish" tamoyiliga asoslangan boshqaruv modelini joriy etish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Mazkur model asosida har bir pedagogning faoliyati bo'yicha indikatorlar ishlab chiqilishi, oylik monitoring natijalari tahlil qilinishi va aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etishga qaratilgan individual rivojlantirish dasturlari tuzilishi mumkin.

Shuningdek, tashkilotda ota-onalar bilan hamkorlikning raqamli shakllarini kengaytirish, pedagogik kengashlar faoliyatida ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv yondashuvlaridan foydalanish hamda ichki nazorat tizimiga sifat menejmenti elementlarini joriy etish boshqaruv samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Alqis, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida samarali boshqaruv tizimini takomillashtirish strategik rejalashtirish, inson resurslarini rivojlantirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish, ichki monitoring mexanizmlarini kuchaytirish hamda manfaatdor tomonlar bilan hamkorlikni kengaytirish orqali amalga oshiriladi. Ushbu yo'nalishlar ta'lim sifatini oshirish, tashkilot faoliyati natijadorligini ta'minlash va zamonaviy ta'lim muassasasining raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 22.12.2020 yildagi "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risida"gi 802-sonli qarori / (Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 23.12.2020-y., 09/20/802/1658-son; Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 05.04.2022-y., 09/22/153/0266-son).

2. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirining 2018-yil 18-iyundagi 1450-sonli "Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablarini tasdiqlash haqida"gi Buyrug'i / Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 04.07.2018 y., 10/18/3032/1450-son.

3. Ahmedova N.Q. Umumiy o'rta ta'lim maktablari rahbarlari boshqaruv faoliyati samaradorligini oshirishning nazariyasi va amaliyoti: Monografiya. –Toshkent: Fan, 2013. – 109 b.;
4. Алисов Е.А., Подымова Л. С. Инновационная образовательная среда как
5. Hoshimov K., Safo O. O'zbek pedagogikasi antologiyasi. – T.: "O'qituvchi", 2010. –276-b.
6. Muxitdinov X.A., Sobirov A.A. Boshqaruv nazariyasi // Darslik. – T. 2012. – 240 b.
7. Z.E.Azimova Maktabgacha ta'limni boshqarishning ilmiy asoslari – 2022, 10-b.